

Vad förklarar röstgapet mellan inrikes och utrikes födda – och vad kan göras åt det?

En återkommande fråga i samband med varje val är den relativt stora skillnaden i valdeltagande mellan utrikes- och inrikesfödda, ett gap som faktiskt har vuxit rejält sedan 1990-talet. Vår genomgång visar att socioekonomiska resurser förklarar en del av detta, men långt ifrån allt. Även den sociala kontext som många utrikesfödda möter, liksom institutionella regler kring rösträtt, har betydelse för skillnaden i valdeltagande. Vi avslutar vår artikel med några konkreta rekommendationer om åtgärder för att minska gapet.

HENRIK ANDERSSON OCH KARL-OSKAR LINDGREN

Henrik Andersson är docent i nationalekonomi och forskar om invandring, integration och urbana frågor vid Uppsala universitet. Henrik.andersson@ibf.uu.se

Karl-Oskar Lindgren är professor i statskunskap och forskar om frågor kring politisk jämlikhet och representation vid Uppsala universitet. Karl-oskar.lindgren@statsvet.uu.se

I de flesta representativa demokratier skiljer sig valdeltagandet markant åt mellan olika sociala grupper. Sverige är inget undantag: Trots att valdeltagandet generellt är högt, röstar vissa grupper i lägre grad än andra. Sådana skillnader väcker frågan om alla i praktiken har samma förutsättningar att delta. Lågt valdeltagande i vissa grupper kan också påverka den representativa demokratins funktionssätt negativt, eftersom de folkvalda då riskerar att spegla en smalare del av väljarkåren (t ex Lijphart 1997; Verba m fl 1978). Det är därför viktigt att förklara varför vissa röstar i lägre grad, och i förlängningen hitta svar på hur valdeltagandet kan öka.

I denna artikel kommer vi att fokusera på valdeltagandet bland *personer som invandrat till Sverige*, en stor grupp med relativt lågt valdeltagande. Målet med artikeln är att redovisa forskning kring ett antal vanligt påtalade lösningar, under förutsättning att man vill öka valdeltagandet bland utrikesfödda, och därmed minska gapet mot svenskfödda.¹

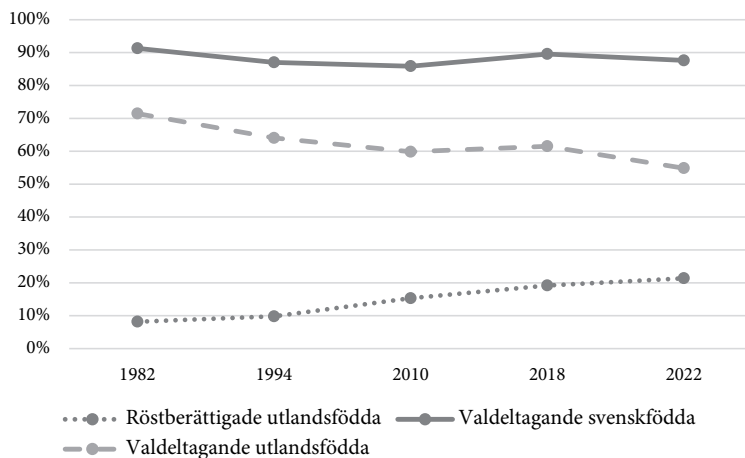
Utrikesfödda är inte den enda gruppen med relativt lågt valdeltagande i Sverige. Andra faktorer som tenderar att samvariera med lägre valdeltagande är t ex låg socioekonomisk status, ung ålder och funktionsnedsättningar. Vi fokuserar specifikt på de utrikesfödda av åtminstone två skäl. För det första kan detta fokus utgöra ett viktigt bidrag till den större diskussionen om social, kulturell och ekonomisk integration. För det andra kan det konstateras att valdeltagandegapet mellan inrikes- och utrikesfödda har vuxit, samtidigt som de utrikesfödda har blivit en allt större del av den svenska väljarkåren.

I figur 1a och 1b presenteras valdeltagande bland inrikes- och utrikesfödda i valen 1982, 1994, 2010, 2018 och 2022.² Vi redovisar dessutom den procentuella andelen av alla med rösträtt som är födda i ett annat land än

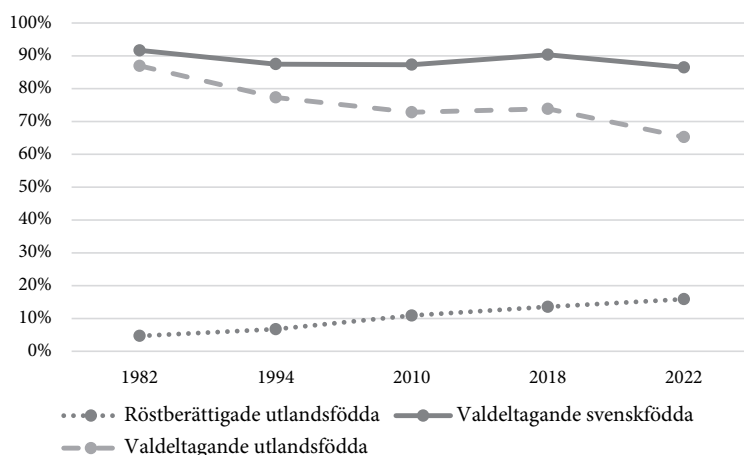
¹ Arbetet med denna artikel är finansierat av Vetenskapsrådet (2022-05253).

² Valet av just dessa fem beror på att vi kan mäta valdeltagande för i princip samtliga personer med rösträtt i dessa val.

Figur 1a
Valdeltagande i lokala
och regionala val
samt röstberättigade
1982–2022

Figur 1b
Valdeltagande i nationella
val (riksdagen)
samt röstberättigade
1982–2022

Källa: Egna beräkningar baserade på data från SCB.

Sverige. Dessa siffror kan skilja sig åt för nationella (riksdags) och lokala (kommunala och regionala) val, eftersom icke-svenska medborgare kan ha rösträtt i lokala val, men aldrig i nationella. Figur 1a redovisar därför utvecklingen i kommunala och regionala val, medan figur 1b visar nationella val.

Figurerna visar två tydliga och likartade mönster: För det första har den utrikesfödda gruppen över tid blivit en mycket större del av alla med rösträtt. Som exempel uppgick andelen röstberättigade utrikesfödda i lokala val till åtta procent 1982, 2010 hade andelen ökat till 15 procent, medan det 2022 var drygt 20 procent av väljarkåren som var födda utomlands. Med andra ord är var femte potentiellt röstande utlandsfödd 2022, till skillnad från var tolfte 1982. Andelen röstberättigade i nationella val påvisar en väldigt snarlik trend.

För det andra har andelen svenskfödda som faktiskt röstar förändrats i mycket liten utsträckning över tid, samtidigt som valdeltagandet bland utrikesfödda har utvecklats i negativ riktning. Som exempel röstade 87 procent av alla röstberättigade svenskfödda i lokala val 1994 och 88 procent 2022. För utrikesfödda röstade ungefär 70 procent av alla röstberättigade i lokala val 1982, men endast 55 procent 2022. Andelen utrikesfödda svenska medborgare som röstar i nationella val är övergripande högre för hela perioden, men visar en liknande nedåtgående trend. Gapet – skillnaden i valdeltagande i både nationella och lokala val mellan svenskfödda och utrikesfödda – har alltså ökat avsevärt över tid.

Utifrån nuvarande situation och den historiska trenden finns alltså goda skäl att fundera över hur valdeltagandet bland de som invandrat till Sverige kan öka. Resten av artikeln kommer att fokusera på ett antal faktorer som kan ses som bidragande orsaker till gapet, men också som potentiellt kan vara en del av lösningen. Vi har inte som ambition att ge en total bild av all litteratur på området, utan vi fokuserar på ett antal särskilt framträdande dimensioner. Vi börjar med att diskutera ekonomisk och social integration, går vidare med segregation och avslutar med en diskussion om rösträttsreglernas betydelse.³

1. Socioekonomiska resursers betydelse

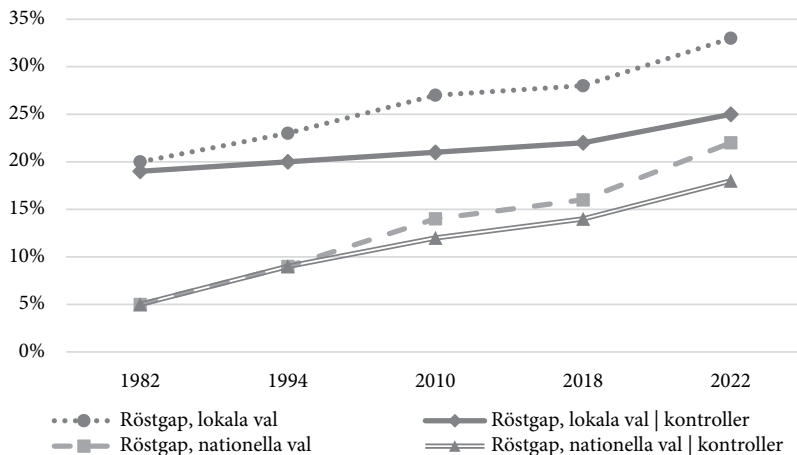
För att förstå vad som ligger bakom skillnader i valdeltagande mellan olika delar av befolkningen är det fruktbart att fråga sig varför vissa individer *inte* röstar. Något förenklat urskiljer forskningen tre möjliga svar på den frågan: att de inte kan, att de inte vill eller att ingen har frågat dem (Verba m fl 1995). Enligt detta synsätt kan skillnader i valdeltagande mellan inrikes- och utrikesfödda hänföras till ojämlika förutsättningar som påverkar individers förmåga och motivation att rösta samt deras tillgång till politiskt mobiliserande nätverk.

Ett konkret exempel på sådana ojämlika förutsättningar är skillnader i socioekonomisk status. Decennier av forskning visar att utbildning, inkomst och arbetsmarknadsposition är starkt kopplade till individers benägenhet att rösta. Samtidigt vet vi att inrikes- och utrikesfödda i genomsnitt skiljer sig åt i dessa avseenden. Socioekonomiska skillnader framstår därmed som en potentiellt viktig förklaring till röstgapet mellan grupperna.

Även skillnader i demografisk sammansättning kan bidra till att förklara gapet. Tillgänglig forskning visar exempelvis att ålder och kön är tydligt relaterade till valdeltagande, där yngre individer och män i genomsnitt röstar i lägre utsträckning än äldre och kvinnor. Eftersom utrikesfödda i genomsnitt är yngre och oftare män än inrikesfödda kan sådana demografiska skillnader därmed utgöra en del av förklaringen till de observerade skillnaderna i valdeltagande.

³ En mer utförlig diskussion av de frågor som tas upp i denna artikel återfinns i Lindgren (2025).

Figur 2
Skillnader i valdeltagande i lokala och nationella val mellan inrikes- och utrikesfödda, med och utan kontroller för SES, ålder och kön

Anm: "SES"=socioekonomisk status (utbildning, inkomst och yrke).

Källa: Egna beräkningar baserade på data från SCB.

En intressant fråga är därför i vilken utsträckning de skillnader i valdeltagande som redovisades i inledningen kan förklaras av socioekonomiska och demografiska skillnader mellan utrikes- och inrikesfödda. Ett enkelt, om än inte invändningsfritt, sätt att undersöka detta är att skatta en regressionsmodell där vi kontrollerar för olika typer av socioekonomiska och demografiska faktorer.

I figur 2 redovisas den beräknade skillnaden i valdeltagande mellan inrikes- och utrikesfödda över tid, dels utan kontroller (de streckade linjerna), dels med kontroll för socioekonomiska och demografiska faktorer (de heldragna linjerna). De okontrollerade skattningarna visar den observerade skillnaden i valdeltagande, medan de kontrollerade skattningarna visar hur stor skillnaden är när hänsyn tas till utrikes- och inrikesföddas inkomst, utbildning, yrkesposition, ålder och kön.⁴ De streckade linjerna motsvarar således de skillnader i valdeltagande som redovisades i figur 1, medan avståndet mellan de streckade och heldragna linjerna visar i vilken utsträckning gapet reduceras när vi justerar för gruppskillnader i socioekonomiska och demografiska faktorer.

Som framgår av figuren tycks den del av röstgapet mellan utrikes- och inrikesfödda som kan hänföras till skillnader i gruppernas socioekonomiska och demografiska sammansättning ha ökat över tid. I början av perioden är skillnaden i princip lika stor med och utan kontroll för dessa faktorer, men under senare år ökar avståndet mellan linjerna. Samtidigt är

⁴ Kontrollerade skattningar baseras på en linjär regressionsmodell där valdeltagande utgör den beroende variabeln och en indikator för utrikesfödd inkluderas som huvudsaklig oberoende variabel. Modellen justerar för s k fixa effekter för högsta uppnådda utbildning (sju kategorier), yrkestillhörighet (ssyk-kod), percentilrankad disponibel inkomst, ålder (i år) och kön. För varje kategorivariabel inkluderas även en separat kategori för saknade värden. På grund av bristande datatillgång mäts yrkestillhörighet för 1982 med data för 1980 och yrkestillhörighet 1994 med data från 1990.

det fortfarande mindre än en fjärdedel av det totala röstgapet som kan relateras till skillnader i gruppernas socioekonomiska och demografiska sammansättning. Även om resultaten bör tolkas med viss försiktighet – det är alltid svårt att dra säkra slutsatser om orsakssamband utifrån beskrivande analyser av detta slag – menar vi ändå att det finns några viktiga lärdomar att dra.

För det första tyder resultaten på att åtgärder som syftar till att förbättra utrikesföddas sociala och ekonomiska integration även kan ha en positiv effekt på gruppens valdeltagande. Ökade möjligheter till utbildning, sysselsättning och inkomst förefaller vara förknippade med en högre benägenhet att rösta. Detta ligger i linje med Lindgren och Österman (2023), som visar att utrikesfödda som anländer till regioner eller perioder med gynnsamma arbetsmarknadsförhållanden – och därmed etablerar sig snabbare – har en betydligt högre sannolikhet att nomineras till politiska förtroendeuppdrag än de som anländer under mindre gynnsamma förhållanden.

För det andra visar resultaten i figur 2 att merparten av skillnaden i valdeltagande mellan utrikes- och inrikesfödda kvarstår även efter justering för ett antal socioekonomiska och demografiska faktorer som tidigare forskning har identifierat som centrala för benägenheten att rösta. Även om förbättrad social och ekonomisk integration för utrikesfödda i Sverige kan bidra till att öka deras valdeltagande, indikerar analysen att dessa faktorer endast förklarar en mindre del av det totala röstgapet och därför inte är tillräckliga för att eliminera det.

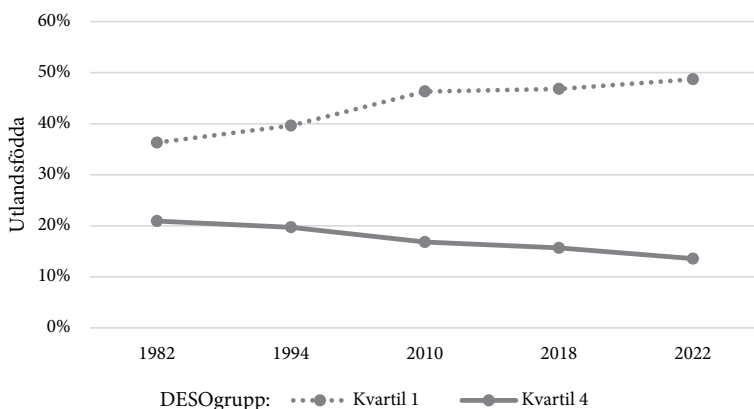
2. Omgivningens betydelse

Slutsatsen i det föregående avsnittet var att den diskrepans i valdeltagande som finns mellan inrikes- och utrikesfödda endast delvis kan förklaras av skillnader i socioekonomisk status och demografiska faktorer. Vilka andra faktorer kan då bidra till att förklara gapet i valdeltagande? En faktor som ofta lyfts fram, både i forskningslitteraturen och i den allmänna debatten, är den tilltagande boendesegregationen.

Ett skäl till att boendesegregationen kan påverka valdeltagandet är att röstning inte enbart formas av individuella egenskaper, utan också av den sociala och politiska kontext som individen befinner sig i. Vi kan exempelvis föreställa oss två identiska individer där den ena bor i ett område med högt valdeltagande och den andra i ett område med lågt. I det förstnämnda området kan starkare röstnormer, livligare politiska diskussioner och mer omfattande mobilisering göra det mer sannolikt att individen både uppmuntras att rösta och exponeras för politisk information. På så sätt kan omgivningen stärka såväl viljan som den praktiska förmågan att rösta och dessutom öka sannolikheten att faktiskt bli uppmunad att delta (t ex Strömblad 2003).

För att sådana omgivningseffekter ska kunna förklara skillnader i valdeltagande mellan inrikes- och utrikesfödda krävs dock att grupperna

Figur 3
Andelen utrikesfödda
som bor i bostadsom-
råden med högt och
lågt valdeltagande

Källa: Egna beräkningar baserade på data från SCB.

exponeras för skilda sociala kontexter, exempelvis i bostadsområdet eller på arbetsplatsen. I figur 3 undersöks därför hur de utrikesfödda är fördelade över bostadsområden med olika nivåer av valdeltagande och hur detta har utvecklats över tid.⁵

För att konstruera figuren delas samtliga bostadsområden först in i fyra lika stora grupper utifrån valdeltagandet i respektive riksdagsval – från områden med lägst till områden med högst valdeltagande. Därefter redovisas hur stor andel av de utrikesfödda som bor i områden som tillhör den nedersta (streckad linje) respektive den översta fjärdedelen (heldragen linje). Om de utrikesfödda vore jämnt fördelade över olika typer av bostadsområden skulle ca en fjärdedel bo i områden med lågt valdeltagande och en fjärdedel i områden med högt valdeltagande. Detta är dock inte fallet. År 1982 bodde drygt en tredjedel av de utrikesfödda i områden med lägst valdeltagande, medan omkring 20 procent bodde i områden med högst valdeltagande. Fyrtio år senare visar motsvarande siffror att knappt hälften av de utrikesfödda nu bor i lågdeltagandeområden, medan mindre än 15 procent återfinns i de mest politiskt aktiva områdena.

I jämförelse med de inrikesfödda är de utrikesfödda således exponerade för en betydligt högre andel icke-röstare i sina bostadsområden, och denna tendens har förstärkts markant över tid. Mycket talar för att liknande mönster även återfinns i andra sociala kontexter, såsom skolor, arbetsplatser och umgängeskretsar. Det finns även ett växande empiriskt stöd för att utrikesföddas koncentration till sociala miljöer med lägre valdeltagande kan utgöra en bidragande förklaring till såväl skillnaderna i valdeltagande mellan inrikes- och utrikesfödda som ökningen över tid.

Ett exempel på detta är Bratsberg m fl (2021) som undersöker hur

⁵ Med bostadsområden avses ”DESO” (Demografiska statistikområden). Detta är en statistisk konstruktion utan administrativ betydelse. Sverige är indelat i ungefär 6 000 bostadsområden/DESO, de flesta med en befolkning på ungefär mellan 700 och 3 000 personer.

bosättningsmiljön påverkar framtida valdeltagande. Forskarna utnyttjar att kvotflyktingar i Norge erhåller en slumpmässig kommunplacering när de först anländer till landet, och visar att de som placeras i områden med högt valdeltagande röstar i betydligt högre grad än jämförbara individer som placeras i lågdeltagandemiljöer. Skillnaden i valdeltagande mellan de som placeras i områden runt den 80:e respektive 20:e percentilen uppgår till drygt 12 procentenheter. Liknande, om än inte fullt så tydliga, resultat återfinns även i Andersson m fl (2022), som studerar flyktingar som kommunplaceras i Sverige under 1980- och 1990-talen. Huvudfokuset i den studien är på effekten av etnisk segregation på valdeltagandet. Studien finner dock ingen generell effekt av etnisk koncentration i sig, men visar att valdeltagandet ökar när individer placeras i områden där många landsmän redan uppvisar ett högt politiskt deltagande. Ett resultat som ligger i linje med det som rapporterades i den norska studien.

Båda dessa studier utnyttjar således det faktum att flyktinginvandrarna inte själva kunde välja var de skulle bosätta sig när de först kom till landet för att studera omgivningens betydelse för de utrikesföddas valdeltagande. Detta innebär att studierna har relativt goda möjligheter att undersöka om det faktiskt är miljön i sig som påverkar individens benägenhet att rösta, snarare än att skillnaderna beror på att olika typer av personer väljer att bosätta sig i olika områden. Samtidigt säger resultaten mindre om *hur* denna påverkan går till. Som tidigare har nämnts kan en politiskt aktiv omgivning både öka förmågan och viljan bland de utrikesfödda för att rösta, exempelvis genom att öka tillgången till politisk information och befästa sociala normer som uppmuntrar deltagande.

Strömblad och Myrberg (2013) argumenterar dock för att omgivningen även kan påverka sannolikheten att faktiskt bli tillfrågad att delta. Studien visar att sådana mobiliserings- och rekryteringsförsök är mindre frekventa i socioekonomiskt resurssvaga bostadsområden med lägre valdeltagande. Mot bakgrund av den ökande boendesegregationen innebär detta en möjlig förklaring till det växande röstgapet mellan inrikes- och utrikesfödda. Om utrikesfödda i högre grad bor i områden där mobiliseringsinsatser är mindre frekventa, riskerar de också att mer sällan bli uppmanade att rösta.

Detta kan vara särskilt betydelsefullt mot bakgrund av de resultat som redovisas i den sk GOTV-litteraturen (*Get Out The Vote*), som undersöker effekten av olika mobiliseringsstrategier för att locka väljarna till valurnorna genom slumpmässigt utvalda fältexperiment. Mobiliseringsförsöken i dessa studier kan ta många olika former som dörrknackning, telefonsamtal, brevutskick, flygbladsutdelning och sms-påminnelser. Av särskild relevans för den här aktuella diskussionen är att det finns empiriskt stöd för att mobiliseringseffekterna generellt är högre i grupper med lägre grundsannolikhet att rösta (se Lindgren 2025). Av särskilt intresse i det sammanhanget är resultaten från en studie som undersökte effekten av att skicka ett informationsbrev till knappt 20 000 slumpmässigt utvalda utrikesfödda väljare inför det norska lokalvalet 2015 (Bergh m fl 2020). Resultaten från studien

visar att valdeltagandet bland utrikesfödda förstagångsväljare ökade med nästan sex procentenheter bland dem som mottagit brevet, medan effekten bland utrikesfödda som varit röstberättigade även i tidigare val låg runt tre procentenheter. Effekterna är betydligt större än vad som vanligtvis uppmätts i andra väljargrupper, men författarna betonar att resultaten ligger i linje med liknande danska studier som funnit större effekter bland utrikesfödda än bland majoritetsbefolkningen.

Sammantaget pekar genomgången på att segregationen i Sverige – i bostadsområden såväl som i andra sociala miljöer – kan utgöra en möjlig delförklaring till det stora och växande röstgapet mellan inrikes- och utrikesfödda. Utrikesfödda är i ökande grad koncentrerade till sammanhang där valdeltagandet är lägre, vilket innebär exponering för svagare röstnormer, mindre politisk information och färre mobiliseringsförsök. Studier av flyktingplaceringar visar att den lokala kontexten kan påverka framtida valdeltagande. Samtidigt tyder forskningen på att grupper med låg grund sannolikhet att rösta – däribland många utrikesfödda – kan vara särskilt mottagliga för uppmaningar att delta. Om dessa grupper i mindre utsträckning nås av mobiliseringsinsatser riskerar segregationen därmed att förstärka redan existerande deltagandeklyftor.

3. Rösträttsreglernas betydelse

Vår artikel har hittills berört två centrala dimensioner av röstandet: individens egna egenskaper samt egenskaper hos de som bor och verkar i ens omgivning. Vi tänker nu beröra ytterligare en pusselbit med unik relevans för de utrikesfödda, nämligen rösträttsregler.

Rätten att rösta har traditionellt hängt samman med medborgarskapet. Så är överlag fortfarande fallet. I Sverige – precis som i många andra länder – krävs medborgarskap för fullständiga rättigheter att delta i samtliga val. Däremot har även icke-medborgare i Sverige sedan 1976 möjlighet att rösta i lokala och regionala val. De exakta reglerna skiljer sig åt beroende på vilket land en person kommer från, men generellt gäller att för att få rösta i en specifik kommun eller region, behöver man ha varit bosatt i Sverige i tre år eller mer, samt vara folkbokförd på platsen i fråga.⁶ Personer som bor i Sverige men är medborgare i ett annat EU- eller nordiskt land är dock undantagna från denna regel. För dessa personer krävs endast att de är folkbokförda i Sverige 30 dagar före valdagen.

Det har anförts flera skäl till att införa rättigheter att rösta i lokala val för icke-medborgare.⁷ Ett grundläggande argument är att icke-medborgare annars skulle sakna demokratiskt inflytande över många beslut som berör dem i deras vardag. Ett annat argument är att tidig inkludering i demo-

⁶ Det kan noteras att Sverige inte på något sätt är unikt i att erbjuda rättigheter att rösta i lokalval trots avsaknad av medborgarskap. Enligt Ferris m fl (2020) erbjuds rätten i runt 45 av världens länder, de flesta inom EU.

⁷ Se Engdahl m fl (2020) och Hammar (1979) för mer information om argumenten till utökandet av rättigheter i lokala val.

kratiskt beslutsfattande antas kunna förbättra den långsiktiga politiska och medborgerliga integrationen. Så kan t ex ske om möjligheten att delta i demokratiska processer skapar en känsla av att vara inkluderad och välkomnad, vilket i sin tur kan tänkas öka viljan att delta även på längre sikt. På samma sätt kan tidig rösträtt öka sannolikheten för att röstandet blir en vana. Den senare hypotesen är troligtvis särskilt relevant om många individer kommer ifrån icke-demokratiska regimer, och därmed inte före invandring till Sverige socialiserats in i en demokratisk kultur.

Huruvida tidig rösträtt kan öka det framtida valdeltagandet är dock en empirisk fråga. Därför har ett antal studier på senare år försökt undersöka saken. En metodologisk utmaning är då att individer som varit i ett land olika länge eller invandrat vid olika tillfällen också skiljer sig åt på en mängd viktiga punkter, vilket gör dem svåra att jämföra. En väg framåt är då att utnyttja kravet på tre års vistelsetid. Vissa personer kommer att ha invandrat något mer än tre år före valet, vilket ger dem rätt att rösta efter att ha bott i landet just tre år. Andra kommer dock att ha invandrat endast något mindre än tre år för valet, och kommer därmed inte ha hunnit samla på sig tillräckligt med tid för att rösta i samma val. Medan den förra gruppen får rösta i sitt första val efter tre år i landet, får den senare i stället vänta ytterligare fyra år. Eftersom tiden för invandring, och därmed vistelsetiden i Sverige, är nästan densamma för de två grupperna, kommer de i genomsnitt vara i övrigt mycket lika. Ferwerda m fl (2020) använder den här variationen på norska data (Norge har samma system som Sverige) och undersöker effekten på valdeltagandet av att få rösta redan efter tre snarare än sju år i landet. Författarna finner tydliga effekter på valdeltagandet, särskilt för de som kommer från icke-demokratiska länder. För den senare gruppen ökar valdeltagandet med runt sju procentenheter vid tidig rösträtt.

Med hjälp av liknande metoder, fast på svenska data, har sedan både Engdahl m fl (2020) och Slotwinski m fl (2023) studerat frågan. Författarna drar delvis olika slutsatser då de förra finner ytterst små effekter på valdeltagande och benägenheten att söka medborgarskap, medan de senare finner tydliga effekter på benägenheten att bli medborgare på sikt. En anledning till skillnaden som anförs av Slotwinski m fl är att de senare kan rensa sina data för internationella studenter, något Engdahl m fl inte har möjlighet till.

Givet resultaten i dessa studier skulle ett potentiellt sätt att öka det politiska deltagandet på sikt kunna vara att tillåta icke-medborgare att rösta i lokala val direkt vid ankomst. Ett alternativt, mindre omfattande grepp, skulle vara att förkorta tiden som varaktigt boende som krävs för att få rösta.

Förutom betydelsen av att få rösträtt tidigt finns om möjligt en ännu större fråga, nämligen den om rösträtt i nationella val även för icke-medborgare. Precis som vi såg i jämförelsen mellan lokala val och nationella val i tidigare figurer röstar en klart lägre andel av utrikesfödda i lokala val än i nationella val. En hypotes till denna relativt låga andel röstande i lokala val bland utländska medborgare, i Sverige såväl som i andra länder, är att röst-

rätten inte sträcker sig till det val som av de flesta upplevs som det viktigaste (Öhrvall 2006). Hypotetiskt skulle alltså en stor del av gapet i valdeltagande mellan utrikesfödda icke-medborgare och svenskfödda stängas om de förra tilläts rösta även i nationella val.

Eftersom rösträtt i nationella val kräver medborgarskap, skulle ett naivt sätt att studera detta vara att kort och gott jämföra de med medborgarskap och de utan. En sådan jämförelse skulle dock ha två problem. För det första skulle grupperna i genomsnitt skilja sig åt på en rad olika sätt och därmed vara svåra att jämföra. För det andra skulle metoden i bästa fall fånga två mekanismer: dels att personer som får medborgarskap får utökad rösträtt, dels en psykologisk effekt av att ha fått erkännande som medborgare i landet.

I en studie av Aggeborn m fl (2024) hanteras detta problem genom att utnyttja att vissa ansökningar för medborgarskap kommer att bli godkända precis före vallängden fastställs, medan andra ansökningar kommer att godkännas strax därefter. Vissa individer kommer därmed ha fått medborgarskap och rösträtt, medan andra enbart kommer att ha erhållit medborgarskap, men inte i tid för att vallängden ska ge en rätt att rösta till riksdagen. De uppmätta effekterna varierar med valår och modellantaganden, men resultaten tyder konsekvent på att rösträtt i riksdagsvalet för icke-svenska medborgare bosatta i Sverige skulle kunna öka deras valdeltagande med omkring 10–25 procentenheter.

Rösträttsreformer, antingen genom förkortad tid innan man får rösta lokalt, eller genom utökad rösträtt i nationella val, skulle alltså antagligen öka valdeltagandet. Med det sagt bör det såklart noteras flera brasklappar. För det första bygger våra slutsatser än så länge på ett fåtal studier. Fler studier på området behövs sannolikt. För det andra finns såklart motargument gällande rösträttsreformer. Att ge rösträtt till riksdagen även till de utan medborgarskap skulle kunna ses som en devalvering av betydelsen av medborgarskapet. Dessutom, när rösträttsutredningen, som föregick införandet av icke-medborgares rösträtt 1976, föreslog just en treårsperiod av varaktigt boende innan röstande, gjorde man det med argumentet att de invandrade först efter tre år kan antas ha tillräckliga kunskaper om exempelvis svenska samhället samt i svenska språket. Ett sådant argument kan såklart anföras även i dag. För det tredje finns det redan nu möjlighet för EU-medborgare folkbokförda i Sverige att rösta redan vid ankomst. Dessvärre är dock valdeltagandet i denna grupp mycket lågt. I det senaste valet röstade exempelvis endast 30 procent av alla utländska medborgare från länder inom EU och Norden.

4. Slutsats

Genom att belysa socioekonomiska faktorer, boendesegregation och rösträttsregler blir det tydligt att röstgapet mellan inrikes- och utrikesfödda är ett resultat av flera sammanlänkade mekanismer. Socioekonomiska och demografiska skillnader mellan grupperna, t ex ålder och utbildning, spe-

lar viss roll, både för att förklara skillnader överlag men också varför gapet i valdeltagande har växt över tid. Med det sagt kan dessa gruppskillnader endast förklara en mindre del av det totala gapet. Vi har också visat att utrikesfödda i stigande grad är koncentrerade till områden med lågt valdeltagande, vilket kan innebära att individerna exponeras för svagare röstnormer, mindre politisk information och färre mobiliseringsförsök. Samtidigt visar forskningen att utrikesfödda är särskilt mottagliga för mobilisering, vilket gör denna aspekt betydelsefull för förståelsen av både gapets storlek och dess utveckling. Slutligen har regler kring rösträtt och medborgarskap visat sig påverka politiskt deltagande påtagligt, särskilt för individer från icke-demokratiska länder, vilket gör institutionella villkor till en viktig del av helhetsförklaringen.

För politiker som vill minska deltagandeklyftan pekar resultaten på att insatser måste ske på flera fronter samtidigt. Det finns ingen enskild universalmedicin som ensamt kan råda bot på det problem som diskuterats i den här artikeln. För att åstadkomma den nödvändiga förändringen behöver beslutsfattarna arbeta med en bred palett av åtgärder både av mer generell och mer riktad natur.

Även om det endast verkar vara omkring en fjärdedel av de totala skillnaderna i valdeltagande mellan inrikes- och utrikesfödda som kan hänföras till socioekonomiska skillnader mellan grupperna utgör politiska åtgärder för att förbättra de utrikesföddas sociala och ekonomiska situation sannolikt det viktigaste verktyget för att minska den politiska ojämlikheten och öka valdeltagandet i denna grupp. Insatser som syftar till att förbättra utrikesföddas etableringsvillkor – såsom investeringar i utbildning, effektivare arbetsmarknadsintegration och minskad ekonomisk utsatthet – utgör därmed också ett centralt inslag i arbetet med att minska skillnaderna i valdeltagande mellan inrikes- och utrikesfödda.

En andra generell policyåtgärd som den tidigare diskussionen pekar ut som viktig är åtgärder för att minska den tendens mot ökad segregation som finns i Sverige. En bidragande orsak till det lägre valdeltagandet bland de utrikesfödda är sannolikt att de har färre politiskt aktiva och engagerade personer i sin sociala omgivning, som i bostadsområdet eller på arbetsplatsen. Om vi kan vidta åtgärder för att åstadkomma mer etniskt och socioekonomiskt heterogena bostadsområden och arbetsplatser kan det sannolikt bidra till att öka de utrikesföddas valdeltagande. Det skulle exempelvis kunna handla om insatser för att främja byggandet av fler bostadsrätter i områden som i dag har en stor koncentration av hyresrätter.

Denna typ av mer generella och långsiktiga insatserna för att öka utrikesföddas valdeltagande behöver dock kompletteras med olika typer av mer specifika och snabbverkande åtgärder. Ett exempel på en sådan åtgärd är en mer omfattande och systematisk användning av olika typer av mobiliseringskampanjer för att mobilisera utrikesfödda väljare. I synnerhet som forskningen indikerar att utrikesfödda svarar relativt starkt på informationsinsatser och direkt uppmaning att rösta. En potentiell strategi framåt

är därför mer intensivt arbete i de områden där valdeltagandet i dag är som lägst. Ett sätt att öka både effektiviteten i dessa kampanjer och hålla ned kostnaderna skulle kunna vara att engagera olika typer av civilsamhällesorganisationer i genomförandet av dessa kampanjer. Om väljarna kontaktas av organisationer eller personer som de känner igen och har förtroende för ökar sannolikheten att de är mottagliga för det budskap som framförs.

En annan typ av mer riktade åtgärder för att öka valdeltagandet bland utrikesfödda rör utformningen av rösträttsbestämmelserna. En möjlig policyåtgärd är att korta eller avskaffa det nuvarande kravet på tre års stadigvarande bosättning i Sverige för att få rösträtt i lokala val, vilket i dag gäller för utrikesfödda utan medborgarskap i ett annat nordiskt land eller EU-land. En sådan förändring skulle innebära att fler nyanlända kan delta i lokala val och därmed öka den politiska inkluderingen av utrikesfödda. Det skulle även innebära att alla icke-svenska medborgare som bor i Sverige behandlas lika i detta avseende, vilket de i dag inte gör.

Ett mer långtgående alternativ är att även överväga möjligheten att ge stadigvarande invånare utan svenskt medborgarskap rösträtt i riksdagsvalet. Det finns starka skäl att tro att en sådan reform skulle kunna bidra till en relativt stor ökning av valdeltagandet bland utrikesfödda som saknar svenskt medborgarskap. Samtidigt aktualiserar en sådan förändring viktiga frågor kopplade till säkerhetspolitiska överväganden och medborgarskaps betydelse, vilka behöver vägas mot värdet av demokratiska principer.

Det finns flera ytterligare faktorer som rimligen kan förväntas spela roll, men där den empiriska forskningen i nuläget är begränsad. Språkkunskaper är en sådan faktor. I teorin bör svag svenska försvåra förståelsen av politisk information, begränsa möjligheten att tolka valsedlar och minska känslan av att vara en del av den demokratiska gemenskapen. Till vilken grad och på vilket sätt kunskaper i svenska påverkar valdeltagande, utöver de faktorer vi redan diskuterat, är dock inte klarlagt. En annan aspekt är att fler utrikesfödda kommer leva med temporära uppehållstillstånd. Hypotetiskt kan detta bidra till osäkerhet och minskad motivation att engagera sig i politiska institutioner som man inte vet om man långsiktigt kommer omfattas av. Övergången från permanenta till temporära uppehållstillstånd är dock relativt ny i Sverige, och forskningen på effekterna av temporära uppehållstillstånd på benägenheten att engagera sig politiskt är än så länge begränsad.⁸

Sammantaget finns det skäl till optimism. Forskningen visar tydligt att politiskt deltagande påverkas av faktorer som faktiskt går att förändra – såsom mobiliseringsinsatser, förbättrade etableringsvillkor och institutionella spelregler. Det kan också betonas att den strukturella integrationen, t ex andelen sysselsatta bland utrikesfödda, har förbättrats under senare år. Det senare hänger antagligen delvis samman med att allt fler inom den stora

⁸ Ett nytt projekt med en av författarna som projektledare fick dock under hösten 2025 finansiering av Vetenskapsrådet för att undersöka just denna fråga. Se ”Politiskt deltagande bland flyktingar i tider av restriktiv migrationspolitik” (Vetenskapsrådet).

grupp av utrikesfödda som kom till Sverige under 2010-talet har börjat etablera sig på arbetsmarknaden. Med den positiva trenden i åtanke finns skäl att förvänta sig ökat valdeltagande bland utrikesfödda framöver. Med det sagt bör man också vara realistisk. Skillnaderna mellan inrikes- och utrikesfödda är delvis inbyggda i själva migrationsprocessen: saker som tid i landet, språk, integration, och politisk socialisation är alla faktorer som inte snabbt kan jämnas ut. Det är därför möjligt, t o m troligt, att röstgapet kommer minska, men det är sannolikt inte realistiskt att förvänta sig att det helt ska försvinna.

Aggeborn, L, H Andersson, S H Dehdari och K-O Lindgren (2024), "Granting Immigrants the Right to Vote in National Elections: Empirical Evidence from Swedish Administrative Data", *British Journal of Political Science*, vol 54, s 712–729.

Andersson, H, N Lajevardi, K-O Lindgren och S Oskarsson (2022), "Effects of Settlement into Ethnic Enclaves on Immigrant Voter Turnout", *Journal of Politics*, vol 84, s 578–584.

Bergh, J, D A Christensen och R E Matland (2020), "Inviting Immigrants In: Field Experiments in Voter Mobilization among Immigrants in Norway", *Electoral Studies*, vol 66, artikel 102160.

Bratsberg, B, J Ferwerda, H Finseraas och A Kotsadam (2021), "How Settlement Locations and Local Networks Influence Immigrant Political Integration", *American Journal of Political Science*, vol 65, s 551–565.

Engdahl, M, K-O Lindgren och O Rosenqvist (2020), "The Role of Local Voting Rights for Non-naturalized Immigrants: A Catalyst for Integration?", *International Migration Review*, vol 54, s 1134–1157.

Ferris, D, R Hayduk och A Richards (2020), "Noncitizen Voting Rights in the Global Era: A Literature Review and Analysis", *Journal of International Migration and Integration*, vol 21, s 949–971.

Ferwerda, J, H Finseraas och J Bergh (2020), "Voting Rights and Immigrant Incorporation: Evidence from Norway", *British Journal of Political Science*, vol 50, s 713–730.

Hammar, T (1979), *Det första invandrarvalet*, Liber förlag, Stockholm.

Lijphart, A (1997), "Unequal Participation: Democracy's Unresolved Dilemma", *American Political Science Review*, vol 91, s 1–14.

Lindgren, K-O (2025), "Insatser för ökat valdeltagande i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar", Delmi Rapport 2025:5, Stockholm.

Lindgren, K-O och M Österman (2023), "Opening a Door to Politics? Labour Market Entrance and Political Candidacy among Refugees", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol 49, s 1451–1472.

Slotwinski, M, A Stutzer och P Bevelander (2023), "From Participants to Citizens? Democratic Voting Rights and Naturalisation Behaviour", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol 49, s 3184–3204.

Strömblad, P (2003), *Stadens skuggsida – områdesvariationer i valdeltagande vid svenska riksdagsval*, doktorsavhandling, Uppsala universitet.

Strömblad, P och G Myrberg (2013), "Urban Inequality and Political Recruitment", *Urban Studies*, vol 50, s 1049–1065.

Verba, S, N H Nie och J-O Kim (1978), *Participation and Political Equality: A Seven-nation Comparison*, Cambridge University Press, Cambridge.

Verba, S, K L Schlozman och H E Brady (1995), *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*, Harvard University Press, Cambridge MA.

Öhrvall, R (2006), "Invandrade och valdeltagande", i Bäck, H och M Gilljam (red), *Valets mekanismer*, Liber, Malmö.

REFERENSER